

Szabadszemes jelenségek

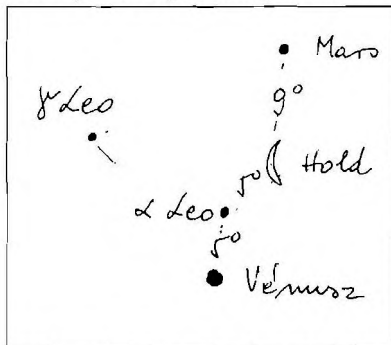
Szabadszemes észlelések 1996-ban

A tavalyi évben ismét sok érdekes észlelést kaptunk. Az ismét meghirdetett szabadszemes Vénusz és a legnépszerűbbnek számító holdsarló-észleléseket már önálló rovatok formájában leközzöltük, de még mindig számos érdekes megfigyelés maradt, amit meg kell osztanunk olvasóinkkal.

Hold, bolygók, csillagok együttállása

A korábbi évekhez képest úgy tűnik, ez a megfigyelési téma felfutóban van, legálábbis ezt mutatják a beérkezett észlelések. De hát mi is nyújtana szebb szabadszemes látványt, mint mondjuk néhány fényes csillag, bolygó és a Hold egy kis égeterületen összezsúfolva? Idén az elmúlt évek megszokott gyakorlata szerint ismét Ravasz Bálint (Gyopárosfürdő) végezte a legtöbb észlelést, szám szerint hat darabot. A tavaszi időszakban az esti égen ragyogó Vénusz és a Hold újra és újra ismétlődő közelségeit figyelte meg. De a legszebb együttállásukat július 12-én hajnalban észlelte, amikor a keleti látóhatár felett 20 fokkal fénylő, fogyó Holdtól 2,5 fokkal észak felé (balra) látszott a belső bolygósomszédunk. Színtén nagyon látványos együttállásról számolt be február 2. estéjéről, amikor a Vénusz és a Szaturnusz alig 1 fokra közelítette meg egymást a délnyugati horizont fölött kb. 25 fokkal.

Az alábbiakban Sánta Gábor (Kisújszállás) és Vaskúti György (Vaskút) leírását illetve rajzát közöljük, amelyeket az októberi Mars-Regulus közelségkor készítettek.

„Szép konstelláció a KDK-i égbolton, kb. 20°–35° horizont feletti magasságban.”
(Vaskúti György, Vaskút, 1996. 10. 08., 3:40 UT)

1996. október 25-én felébredtem kora hajnalban, s csak úgy „rutinszerűen” kitekintettem az ablakomon. Az első, amire felfigyeltem, hogy két igen fényes „csillag” áll a szemközti ház fölött. Rögtön eszembe ötlött, hogy az egyik a Mars lehet, de csak a színek megvizsgálása döntött. Az együttállás a látóhatárra merőlegesen következett be. Alaposabb nézelődés és egy 10x50-es binokulárral való megfigyelés szépen mutatta a színeket. A látóhatártól távolabbi „csillag” volt a Mars, vörös színe szabad szemmel is könnyen látszott. A kékesfehér Regulus színét is ki lehetett venni.

Az észlelést 1:40 UT-kor kezdtem, majd néhány perc alatt megállapítottam az óriási égi pár adatait. A két objektum kb. 2 foknyira volt egymástól. Fényességük nem sokban különbözött egymástól, de a Mars kicsit halványabb volt. Az

ég még nem volt teljesen sötét, mivel a Hold még a horizont felett tartózkodott — igaz alacsonyban, nyugat felé. Am mint említettem, mind a bolygó, mind a csillag igen könnyen látszott, sőt feltűnő volt. Az észlelést 1:50 UT-kor fejeztem be. (Sánta Gábor)

Szabadszemes napfoltok

A tavalyi évben két észlelő 129 megfigyelést végzett. Bartha Lajos (Budapest) 3 db pozitív és 3 negatív, Gyenizse Péter (Komló) pedig 8 pozitív és 115 negatív észlelést küldött be. Összesen 9 foltról készültek megfigyelések, melyek közül 6 óriási, 2 nagy és egy kicsi volt. Közülük 6 db a déli félgömbön, 2 az északon jelent meg és egy besorolása bizonytalan.

Bolygók és csillagok a nappali égen

1996. augusztus 14-én és 15-én 6:00–7:00 UT között, az MCSE Pécsi Csoportja által a pécsváradi lőtérén rendezett csillagász tábor résztvevői néhány fényesebb égitest nappali megfigyelését kísérelték meg a jó átlátszóságú égen.

A célpontok a $-4^m,4$ -os Vénusz, a $-1^m,46$ -s Szíriusz és a $0^m,12$ -s Rigel voltak. A megfigyelést a szállásépület Ny-i oldaláról, árnyékból végeztük szabad szemmel és egy Mizárral, valamint egy 6,3 és egy 10 cm-es lencsés távcsővel. A Vénusz megtalálása nem okozott gondot, megfigyeléséhez (irányban tartásához) egy hordozható jelzőtáblát használtunk. A bolygó a megfigyelés ideje alatt folyamatosan látszott, távcsőben, nagyobb nagyítás mellett a fázisa is jól kivehető volt. A Vénusztól kiindulva a Telemotor órákorei segítségével találtuk meg a Szíriuszt, ami csak távcsőben és csak nagy nagyítás mellett látszott. A Vénusztól elindulva a Rigelgel is próbálkoztunk, de az nem látszott. Észlelők: Keszthelyi Sándor, Keszthelyi Dániel, Peitl Tibor, Sragner Márta, Vince Iván és mások. (Keszthelyi Dániel)

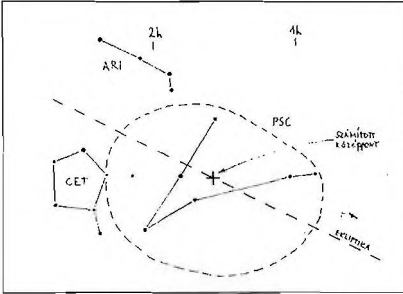
Állatövi fény

Ebben a témakörben Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta, Románia) három leírást és egy rajtot, míg Mizser Attila egy fotót küldött be. (ez a Meteor 1996 novemberi számában látható). Kósa-Kiss Attila január 10-ei, 12-ei és 16-ai megfigyeléséből helyszűke miatt csak a 12-eit adjuk közre, amikor a jelenség a legtöbbit mutatta meg magából.

Január 12-én este sötétedéstől újra felbukkant a fénytűnemény. Hosszát ezúttal is 60 foknak, alapszélességét pedig 20 foknak mértem. A fénykúp csúcsát megint csak a delti Píscis közelében állapítottam meg. A fényjelenség 20 fokos szögben állott a valamivel fényesebb Tejattal. 18:30 UT-kor újra megvizsgáltam az állatövi fényt és meglepetten vettem észre, hogy a fénylés nem ér véget a korábbi időpontban jelzett helyen, hanem egészen a Fiastyúk közeléig terjed! Ez a nagyon halvány, 20 foknyi szakasz csak akkor vált egyértelműen láthatóvá, amikor a tekintetemet a derengő fénylés hossztengejére merőlegesen ide-oda mozgattam. Ekképpen az állatövi fény teljes hosszára 100 fok adódott (18:30 UT körül ebből csupán 80 foknyit láttam). Amióta ilyen észleléseket végzek, hasonló terjedelműt még nem láttam, legalább 20 év óta! Ezután erősen párosodni kezdett a levegő, sőt talaj menti köd is képződött, de a kb. 70 foknyi magasan elhelyezkedő Fiastyúktól nyugatra (lefelé) még így is határozottan felismerhető maradt a fényjelenség halványabb 20 foknyi része...

Állatövi ellenfény

Hosszú idő után végre erről a nehezen észrevehető jelenségről is készült megfigyelés hazánkban! Keszthelyi Dániel (Gyöngyöstarján) rögtön nem is egy, hanem mindjárt két alkalommal észlelte az elmúlt év novemberében. Meglehet, hogy sötét, vidéki égen nem is olyan nehéz megpillantani ezt a nagy átmérőjű, ködös fényfoltot?

Az állatövi ellenfény elhelyezkedése a csillagképek között 1996.10.17-én Keszthelyi Dániel észlelése alapján

Tiszta, falusi, 6,5 hmg-jú ég. Az ellenfény középpontja nem látszott, csak a Cet csillagképben, a feje „felett” és az Ariet „alatt” húzódó 5–7 fok átmérőjű, kerekded, fényesebb égtérületet lehetett sejteni. Elfordított látással határozottan látszik, bár fényessége nem igen tér el a sötétebb részekétől. (1996. nov. 3., 20:00 UT)

Tiszta, falusi, 6,5 hmg-jú ég. Az ellenfény középpontja nem látszik, hanem csak a Psc csillagképben az ekliptikához közel húzódó kb. 15 fok átmérőjű kerekded, fényesebb égtérület, ami EL-sal észrevehető. Ez az égrész fényesebb, mint az alatta és mellette lévő terület, ebből következtethető ki az ellenfény pontos kiterjedése. Elfordított látással határozottan látszik. Az évkönyvben a napállást csak az észlelés után néztem meg. (1996. nov. 17., 22:00 UT)

Világító felhők

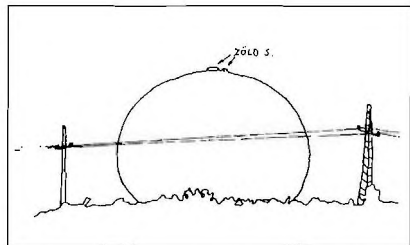
Erre az észlelési témára is igaz, amit az előző esetben leírtunk, csak annyit kell hozzátenni, hogy Keszthelyi Dániel május 16-án és október 23-án végezte kuriózum értékű észleléseit.

19:10 UT-kor, kb. 20 fok magasan pillantottam meg először a nyugati égen a kb. 3 fok vastag szürkés-piszkos ködfátylat, felhőt. „Alja” — a Nap felőli része — szivárvány színben világított. Az íve DNy-tól É-ig húzódott kb. 40 fok hosszan, a horizontot nem érintve. 19:25 UT-kor már csak az ív közepe világított, 19:30 UT-ra a jelenség véget ért. (1996. május 16.)

Naplemente után 15:50 UT-tól 16:15 UT-ig folyamatosan megfigyelhető, hogy a felhők „alja” szivárványfényű. NY-tól É-ig kb. 15–20 felfő felnylik. Az észlelés elején kb. 20 fok magasságig, majd a végén 5 fok magasságig, 5–10 felfőnél figyelhető meg a fénylés. Az észlelést hideg időben, de nyugodt égen végeztem. (1996. október 23.)

Zöld sugár

Az 1996-os évben csak egyetlen pozitív észlelés készült központi csillagunknak eme érdekes fényjátékáról. Ezt nyúlfarknyi elektronikus levelében Zajáczy György (Debrecen) juttatta el hozzánk. Ezek szerint megfigyelőnk április 20-án 18:00 óra helyi időkor Bombay-ből (India) látta a lenyugvó Nap zöldfény-effektusát és le is fotózta azt.

Kisebb kerülő megtétele után 1996-ban jutott el hozzánk Lantos Zsolt (Budapest) 1995. október–novemberében végzett észleléssorozata, amelyet az alábbiakban közlünk.

Az őszi hónapok meglepetést okoztak: szinte mindennapi jelenség volt a zöld sugár Budafokról nézve! Igaz a Ny-i horizont nem volt tökéletes, de a látóhatár feletti sűrű, párs légkör lehetősé tette a Nap megpillantását a szabad szemmel, több napátmérőnyire a horizonttól. A következő megfigyelések 20x60 B-vel és 80/840 L-el készültek.

Folytatás a 32. oldalon!